

National Institute
of **Public Health**

Prevalenca obremenjujočih izkušenj v otroštvu in njihova povezanost s funkcioniranjem v odraslosti - predlogi ukrepov

Ada Hočevar Grom, doc.dr. Helena Jeriček Klanšček

10. junij 2020

Uvod

○ V SLO so OIO: razširjene in pomembno povezane z zdravjem, z zdravjem povezanimi vedenji ter kakovostjo življenja ter posledično predstavljajo **velik strošek za različne sisteme**.

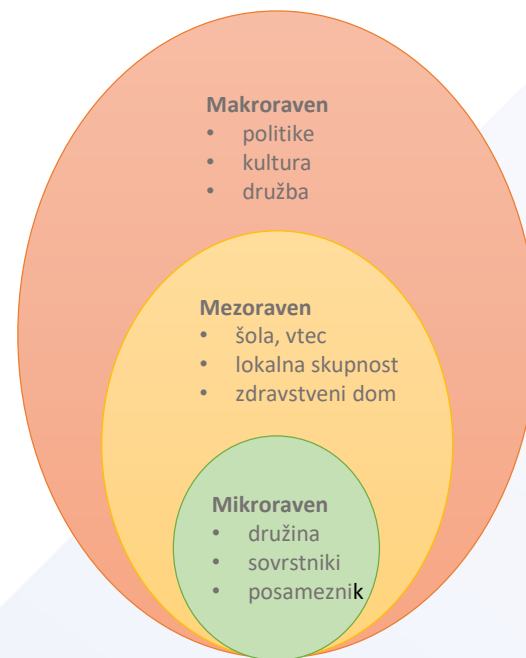
○ Izkušnje v tujini: z znanstveno preverjenimi **programi in intervencijami učinkovito preprečimo in zmanjšamo njihove posledice**.

Vse se začne s prvim korakom

Ukrepi na več ravneh:

- **makroraven** – mednarodni in državni ukrepi, sistemski in medsektorski
- **mezoraven** – ukrepi v okoljih, v katerih ljudje živijo oz. delujejo
- **mikroraven** – individualna raven

Vse se začne s prvim korakom

Širjenje zavedanja med strokovnimi javnostmi, političnimi odločevalci in splošno javnostjo.

Sistematično in celovito naslavljanje OIO – strategija in AN, pri katerem sodelujejo vsi relevantni sektorji (zdravstvo, šolstvo, socialno delo, sodstvo itd.) ter **zagotavljanje** človeških in finančnih **virov**.

Razvijanje, implementiranje ter vrednotenje programov in ukrepov na vseh ravneh z medsektorskim sodelovanjem.

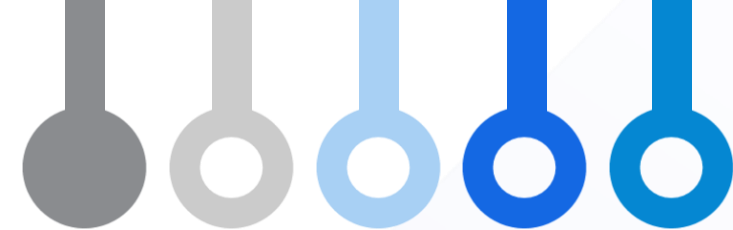
Šest ključnih strategij naslavljanja OIO in krepitve psihične odpornosti

1. Zgodnje prepoznavanje OIO
2. Preoblikovanje relevantnih organizacij v organizacije z razumevanjem travme (t. i. trauma informed/sensitive)
3. Programi za podporo staršem, skrbnikom in družinam
4. Podpora osebam z OIO, zdravljenje in krepitev varovalnih dejavnikov
5. Epidemiološko spremljanje in raziskovanje OIO in dejavnikov psihične odpornosti ter evalvacije programov in intervencij
6. Izboljševanje družbene blaginje in zmanjševanje neenakosti

Šest ključnih strategij naslavljanja OIO in krepitve psihične odpornosti

1. Zgodnje prepoznavanje OIO
2. Preoblikovanje relevantnih organizacij v organizacije z razumevanjem travme (t. i. trauma informed/sensitive)
3. Programi za podporo staršem, skrbnikom in družinam
4. Podpora osebam z OIO, zdravljenje in krepitev varovalnih dejavnikov
5. Epidemiološko spremljanje in raziskovanje OIO in dejavnikov psihične odpornosti ter evalvacije programov in intervencij
6. Izboljševanje družbene blaginje in zmanjševanje neenakosti

Zgodnje prepoznavanje OIO

Ozaveščanje, informiranje, senzibiliziranje in širjenje razumevanja OIO ter **posledic travme** (usklajeno delovanje vladnega in nevladnega sektorja).

Ustrezna raba **presejalnih testov** (so le ena komponenta v celovitem pristopu obravnavanja travme, ki mora biti senzibilizirana na starost, kulturni vidik in socialne neenakosti). Npr. **American medical association AMA, J Kalifornija**

Problem retravmatizacije in stigmatizacije.

Vzpostavitev sistema nadaljnje obravnave in pomoči osebam z OIO.

Predlog ukrepov

- Vzpostavljanje pristopov in protokolov za zgodnje prepoznavanje obremenjujočih izkušenj pri otrocih v različnih institucijah.
- Odpiranje možnosti za sistematično naslavljanje problematike v Centrih za duševno zdravje otrok in mladostnikov ter Centrih za duševno zdravje odraslih, ki se vzpostavljajo skladno z Resolucijo o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028.

Šest ključnih strategij naslavljanja OIO in krepitve psihične odpornosti

1. Zgodnje prepoznavanje OIO
2. Preoblikovanje relevantnih organizacij v organizacije z razumevanjem travme (t. i. trauma informed/sensitive)
3. Programi za podporo staršem, skrbnikom in družinam
4. Podpora osebam z OIO, zdravljenje in krepitev varovalnih dejavnikov
5. Epidemiološko spremljanje in raziskovanje OIO in dejavnikov psihične odpornosti ter evalvacije programov in intervencij
6. Izboljševanje družbene blaginje in zmanjševanje neenakosti

Preoblikovanje organizacij

Preoblikovanje zdravstvenih, šolskih, socialnih, kazenskih in drugih ustanov, pa tudi relevantnih nevladnih organizacij **v organizacije, utemeljene na razumevanju travme (angl. trauma informed/sensitive)**

Pri **zaposlenih** razvijati in krepiti ozaveščenost, znanje in veščine, ki bodo omogočile:

- krepitev varovalnih dejavnikov,
- preprečevanje obremenjujočih izkušenj,
- prepoznavanje in ustrezno naslavljanje travmatičnih izkušenj,
- ustvarjanje pogojev za krepitev odpornosti in zdravljenje travme pri uporabnikih/pacientih, pa tudi sodelavcih.

Predlog ukrepa

Vzpostavitev zakonodajnega okvirja, ki bo omogočal preoblikovanje ustanov oz. organizacij ter ustrezne spodbude za njihovo preoblikovanje.

Šest ključnih strategij naslavljanja OIO in krepitve psihične odpornosti

1. Zgodnje prepoznavanje OIO
2. Preoblikovanje relevantnih organizacij v organizacije z razumevanjem travme (t. i. trauma informed/sensitive),
3. Programi za podporo staršem, skrbnikom in družinam,
4. Podpora osebam z OIO, zdravljenje in krepitev varovalnih dejavnikov,
5. Epidemiološko spremljanje in raziskovanje OIO in dejavnikov psihične odpornosti ter evalvacije programov in intervencij
6. Izboljševanje družbene blaginje in zmanjševanje neenakosti

Programi za podporo staršem, skrbnikom in družinam

Opolnomočenje staršev in skrbnikov na ravni čustvenih in socialnih veščin za opravljanje starševske vloge ter razvoj zdrave **navezanosti** pred otrokovim rojstvom in še posebno v zgodnjem otroštvu.

Programi: na voljo **vsem (bodočim) staršem**, posebej tistim, pri katerih so prisotni dejavniki tveganja (npr. nasilje v družini, zasvojenost, ekonomska in socialna ranljivost).

Programi za podporo staršem, skrbnikom in družinam

V Sloveniji že potekajo številne dejavnosti:

- Program Priprava na porod in starševstvo, Neverjetna leta....
- Patronažni obiski na domu družine z dojenčkom – tudi presejanje za depresijo in povečana pozornost do ranljivosti,
- Podpora ranljivim družinam na domu,
- Psihoterapija (večinoma plačljiva).

Predlog ukrepov

Še bolj eksplicitna vključitev vidikov zgodnje travme v obstoječe univerzalne, nacionalne programe, namenjene odraslim in staršem.

Razvijanje novih in kontinuirano izvajanje obstoječih programov za krepitev čustvenih in socialnih veščin.

Stopnjevane intervencije v obliki intenzivnih programov za ranljive družine v najzgodnejšem obdobju in osebe s povečanim tveganjem.

Vključitev teh programov v že obstoječe programe zdravstvenega, šolskega in socialnega varstva.

Šest ključnih strategij naslavljanja OIO in krepitve psihične odpornosti

1. Zgodnje prepoznavanje OIO
2. Preoblikovanje relevantnih organizacij v organizacije z razumevanjem travme (t. i. trauma informed/sensitive),
3. Programi za podporo staršem, skrbnikom in družinam,
4. Podpora osebam z OIO, zdravljenje in krepitev varovalnih dejavnikov,
5. Epidemiološko spremljanje in raziskovanje OIO in dejavnikov psihične odpornosti ter evalvacije programov in intervencij
6. Izboljševanje družbene blaginje in zmanjševanje neenakosti

Podpora osebam z OIO, zdravljenje in krepitev varovalnih dejavnikov

Ključnega pomena za preprečevanje nadaljnjih negativnih posledic na različnih življenjskih področjih.

Krepitev varovalnih dejavnikov in vzpostavljanja okolij, ki omogočajo pozitivne zdravstvene izide in dobro kakovost življenja osebam z OIO.

Zagotavljanje brezplačne pomoči osebam z več OIO in težjimi posledicami (individualna in skupinska terapevtska obravnava)

Strategije, ki pomagajo razviti občutke varnosti, zmožnosti za odnose, zmožnosti samoreguliranja itd.

Predlog ukrepov

Vzpostavitev sistema zdravljenja in pomoči osebam s težavami zaradi OIO, ki morajo biti dostopna in brezplačna.

Vključevanje pristopov, utemeljenih na razumevanju travme v referenčne ambulante, centre za krepitev zdravja in druge programe, ki krepijo varovalne dejavnike in spodbujajo zdrav življenjski slog.

Vključiti skupnostni pristop tudi v obravnavanje problematike OIO.

Šest ključnih strategij naslavljanja OIO in krepitve psihične odpornosti

1. Zgodnje prepoznavanje OIO
2. Preoblikovanje relevantnih organizacij v organizacije z razumevanjem travme (t. i. trauma informed/sensitive),
3. Programi za podporo staršem, skrbnikom in družinam,
4. Podpora osebam z OIO in krepitev varovalnih dejavnikov,
5. Epidemiološko spremljanje in raziskovanje OIO in dejavnikov psihične odpornosti ter evalvacije programov in intervencij
6. Izboljševanje družbene blaginje in zmanjševanje neenakosti

Epidemiološko spremljanje, raziskovanje ter evalvacija ukrepov

Osnova za oceno stanja in potreb ter na njej temelječih strateških dokumentih na nacionalni in lokalni ravni.

Omogoča raziskovalcem, političnim odločevalcem in izvajalcem spremljanje sprememb skozi čas in opredeljevanje bremena in oceno učinkovitosti ukrepov.

Predlog ukrepov

- Vzpostavitev rutinskega sistema spremljanja problematike OIO v Sloveniji.
- Financiranje poglobljenih analiz in raziskav o specifičnih vidikih OIO.
- Vzpostavitev evalvacije programov in intervencij, ki obravnavajo OIO.

Šest ključnih strategij naslavljanja OIO in krepitve psihične odpornosti

1. Zgodnje prepoznavanje OIO
2. Preoblikovanje relevantnih organizacij v organizacije z razumevanjem travme (t. i. trauma informed/sensitive),
3. Programi za podporo staršem, skrbnikom in družinam,
4. Podpora osebam z OIO in krepitev varovalnih dejavnikov,
5. Epidemiološko spremljanje in raziskovanje OIO in dejavnikov psihične odpornosti ter evalvacije programov in intervencij
6. Izboljševanje družbene blaginje in zmanjševanje neenakosti

Izboljševanje družbene blaginje in zmanjševanje neenakosti

Pomembno vpliva na zdravje in kakovost življenja celotne populacije.

Materialna (življenjski standard), **družbena** (zadovoljstvo z življenjem, vključno z varnostjo in zaupanjem v institucije) ter **okoljska** (raba energije, ravnanje z odpadki itd.) **blaginja**.

V okviru „gibanja OIO“ v tujini se poziva k izboljševanju materialnega blagostanja, zmanjševanju strukturnih razlik in podpori deprivilegiranim skupinam.

Izboljševanje družbene blaginje in zmanjševanje neenakosti

Neenakosti so sistematične, prepričljive in nepravične razlike med različnimi skupinami prebivalstva.

Posebno ranljivi so posamezniki z nižjim socialno-ekonomskim stanjem – slabši zdravstveni in drugi izidi.

Slabše socialno-ekonomsko stanje povečuje tveganje za OIO (nasilje v družini, razveza staršev, kriminal v družini) in omejuje kapaciteto družin in skupnosti za preprečevanje in zdravljenje OIO.

Predlog ukrepov

- Ohranjanje in izboljševanje družbene blaginje v Sloveniji – pomembno z vidika preprečevanja OIO, izgrajevanja odpornosti in naslavljanja obstoječih OIO.
- Redno spremljanje neenakosti v zdravju (se že izvaja) in ustrezni ukrepi za njihovo zmanjševanje in zagotavljanje socialne varnosti za vsakega posameznika in vsako družino.

ZAKLJUČNE MISLI

OIO lahko z znanstveno preverjenimi programi in ukrepi učinkovito preprečujemo, zaustavljamo ali vsaj zmanjšujemo njihove posledice.

V Sloveniji že imamo strategije in aktivnosti za izboljšanje zdravja in dobrobiti posameznikov (otrok in odraslih), družin in skupnosti, ki vsaj do neke mere zaobjemajo tudi OIO.

Korak naprej bi bil oblikovanje strategije celovitega, sistematičnega naslavljanja OIO, pri katerem bi sodelovali vsi relevantni sektorji na vseh nivojih.

HVALA

ada.hocevar@nijz.si

Vir: Prevent Child Abuse, Illinois, USA